

Kristoffers landslag från 1440

Kristoffers Landslag var en lätt modernisering av Magnus Erikssons Landslag från ca 1350

Texten är hämtad på nätet med gammalstavning och översättningen är inte helt korrekt. När det tycks oklart så rekommenderas läsning av lagen från 1350. Här är bara delar som har brandanknytning medtagna. Anpassningen är gjord för Värmlands brandhistoriska klubb av Björn Albinson

Ur byggningabalken

XXXV. Om elder slipper löss aff forsumelsom eller waada, oc sither bonde eensamen j by, oc hwat forsumelsa elder eller waadha elder scal heta.

XXXVI. Om then som eldin slæpper sither nær androm j by, brinder by, brinder folk jnne, brinder kirkia, huru hwart scal bötas, och om thet skeer aff löso folke, præste eller clukkara.

XXXVII. Nw om qwern brinder, och om brandstwdh aff herade.

XXXVIII. Bær man eldh j scogh, brenner döduida scogh, eek eller book, huru hwart bötas scal.

XXXV.

Nu kan det så illa gå att eld kommer lös i by. Det sker antingen med vilje eller vangömma och försummelse eller av våda. Det första skiljs i högmål. Sitter bonde ensam i by, den som jord och hus äger, kommer eld av honom eller hans hustru eller barn, brinner by upp, have skadan själv. Är det landbo och äger själv husen haver ock själv skadan, är han jordägaren något skyldig betala det av brandstoden sin och av annat det han äger så långt det räcker.

§ 1 Nu sitter han ensam han i byn och äger själv varje hus eller jord, brinner den by upp av försummelse eller hans vangömma (vårdslöshet), som är att han sätter ljus på torr eller otorkad vägg, går i säng eller går bort ifrån eller hänger lin eller hampa på vägg eller häll, tänder eld i ugn eller på golv och går bort ifrån eller annan tydlig försummelse, där man kunde och måste bättre vakta och skydda för skada. Bliver elden lös och brinner by upp, då bygge åter gård jämngod, och på där mark jordägarens ensak.

§.2. Sker det av rätt våda och ej av vangömma som då eld går genom ugn och vägg eller kommer av gnistor som ovanpå tak faller eller av annan trolig våda som man ej kan förutse eller vakta för att en skada ska ske, då äger han bjuda vådaed med tolv bofasta män på nästa sockenstämma och göra samma ed på nästa ting och vare själv i för eden. Brinner ett hus upp, två eller tre och fler böte fjärding av vars dess värde, jordägaren till byggnad på samma plats, brinner flera, böte, brinner andra gårdar böte XIII mark till vådabot till jordägaren.

XXXVI.

Nu bygger han i by med andra, som elden släpper lös, brinner upp för andra ett hus, två eller tre eller brinner upp en gård eller hel by, sker det av försummelse eller riktig vangömma så förut är sagt gäldar åter all skada så långt hans gods räcker löst och fast varefter skadan varit mätt, räcker ej att fullt gälda, brist stå för en och var efter marktal.

§.1. Ske det ock av rätt våda, fyll då vådaed som sagt är och våda böte för ett hus, två eller tre fjärding av vardera. Brinner alla gårdar upp för grannar eller närgrannar, böte sju mark en en gård och fyll vådaed, så för annan och tredje. Äro flera gårdar i by böte 40 mark för hela byn och fyll vådaed som sagt är, ej varde det bot mer; tage var där av efter den skada hans mätt varde och må det fattas så för var och en som för andra.

§.2. Brinner folk inne av vangömma, böte vardera med nio mark brinner av våda böte med tre mark. Brinner kyrka av vangömmoeld, böte den som elden släppte 40 mark till samma kyrkobyggnad, brinner hon av våda böta med tjugo mark till kyrkobyggnad och fyll vådaed som sagt är. Och vakte var den eld så som av ärilshus och av lada utkommer, som av andra hus.

§.3. Kommer denna skada av löskefolk eller legohjon går saken upp till 40 mark eller mer ha den som skadan fick rätt över deras liv om de orka ej böta; går saken till mindre, går då till arbete, vart år för tre mark så länge att de löser sig från eller varde lösgivna.

§.4. Vakte och så präster och så klockare elden sin, hur elden kan komma från kyrka eller deras gårdar. Var och en här nämnd äger möta de dem rannsaka och veta vad håller troligt skada med vilja sker, av vangömmo eller våda och svär var för sig.

XXXVII.

Bär man eld i annan mans kvarnhus, om det är mjölnare eller bonde, bränna de kvarn eller mjöl för rätta vangömmas skull, den elden orsakade bygge upp sitt med alla redskap jämgoda och böte tre mark, tolv örar för kvarnegenden och tolv örar boden som malt säd och fyll vådaed med sju män; fattas att eda, då böte efter skadan som den vare uppmätt till, och med nio mark till treskifte. Samma lag är om väderkvarn som vattenkvarn.

§ 1. I varje härad där sådan skada kan hända av eld som nu är sagt, då är härad honom brandstod skyldig efter de som skada varit uppmätt till; häradshövding ska honom sex man av tinget nämna, de skola hem till honom komma och efter granna vittnen den samma skada mäta, mäts den till honom tjugo mark eller mera, då äger han av alla häradsbrandstod taga, mäts den till tio mark eller mer, då äga han taga brandstod av dem halva häradet som skadan timade uti, mäts den till fem mark, taga då brandstod av den fjärding som han bor uti.

§.2. Brandstod äger ges i spann med korn eller örtug svenska penningar. Alla äga brandstod taga och giva de som bofasta män äro, klerker och lekmän och så deras hjon, där äger ingen frälst för vara.

XXXVIII.

Nu bär man eld i skog och vill bränna råg eller kol eller andra brännor, far då elden vidare än han trott, han åt grannen kallar; gitter han hjälpen, vare saklös; gitter han ej då skall han följa brinnande brand och rykande rök och bjuda vådaed för sig, gitter han vådaed gå med sex man, då böta vådabot för byskogen som död är tre mark, så för annan och tredje, var ensak byaman, gitter han ej eden gå, vare då boten nio mark en skog, så för annan och tredje; är han ej på bar gärning tagen, värje sig med tolvmannaed.

§ 1. Bränner man bärande skog i våda, brinna ek eller bok, böte för ek ett eller bok tre öre, så för andra och tredje, och fylla vådaed med tre män, brinner fjärde böte nio öre och fylla vådaed med sex män. Brinner tio eller fler böte sju mark och fyll vådaed med tolv man. Gitter han ej vådaed gå, då böte för ek sex öra, så för andra och tredje, brinner fjärde böte tre mark, brinner tio, böte tio mark till treskiftet, brinner tjugo eller fler, böte tjugo mark, ej vare boten mer.

§ 2. Vittnas mannen utbruten eld och han nekar eller blir lagligen med vittnen bunden då går han tolvmaned och vare saklös.

Högmålsbalken.

XI. Om man bær mordbrand a annan.

XI.

Sätter man eld i annan mans hus och vill bränna både by och bonde; bränner upp ett hus eller flera, eller hel gård eller by; varder tagen men blåsande mun och brinnande brand: då må han bindas och till tings föras; sedan äga tolv man från häradet skåda och sanning leta om det mål vari det han böte 40 mark som saklös och har ej förtjänat frid eller boskap, fälla de han, då böte allt det han äger till tre delar; tag en del konungen, annan målägaren och tredje häradet och gälta för bonden först åter sin skada och vet bonden hur mycket skada han har fått; finns ej mer att ta äger bonden först fullt hava för sitt och den skall i bål bränna som bränt har för bonden.